

Amsterdam, 11 oktober 2016

Onderwerp: *Advies van het Jeugdplatform Amsterdam over de Pleegzorg*

Geachte wethouder Kukenheim,

Het afgelopen jaar (in de periode juni 2015 tot augustus 2016) hebben in Amsterdam in het kader van het Q4C project Pleegzorg¹ verschillende bijeenkomsten plaatsgevonden met pleegkinderen, pleegouders en professionals uit de pleegzorg (van Spirit). Vanuit het Jeugdplatform Amsterdam heeft de werkgroep Pleegzorg (bestaande uit jongeren en (pleeg-)ouders uit de Adviesgroep die ervaring hebben met pleegzorg) deelgenomen aan deze bijeenkomsten. Doel van deze bijeenkomsten was om gezamenlijk een antwoord te formuleren op de vraag:

‘Hoe kunnen we de positie van het pleegkind in de pleegzorg meer centraal stellen en wat is er nodig om samen de kwaliteit van de pleegzorg te verbeteren?’

De resultaten van deze bijeenkomsten hebben de Adviesgroep van het Jeugdplatform Amsterdam geïnspireerd om een ongevraagd advies rondom pleegzorg uit te brengen aan de gemeente Amsterdam. Dit advies biedt een uitgebreid inzicht in hoe pleegkinderen, pleegouders en pleegzorgwerkers de pleegzorg ervaren, en wat zij denken dat er nodig is om de pleegzorg te verbeteren. Wij pleiten in dit advies voor een meer vraaggerichte vorm van pleegzorg waarin pleegkinderen en/ of (pleeg-)ouders meer en beter de regie kunnen nemen en waarin het welzijn van het pleegkind nog meer centraal staat omdat wij erin geloven dat dit de kwaliteit van de pleegzorg ten goede komt.

Wij hebben ervaren dat de pleegzorginstellingen erg open staan voor een dialoog met pleegkinderen en pleegouders over mogelijke verbeterpunten. Naast het indienen van dit advies nodigen wij daarom dit najaar pleegzorgorganisaties en verantwoordelijke ambtenaren vanuit de gemeente uit om onze adviezen te bespreken in een adviesgesprek met de werkgroep Pleegzorg van het Jeugdplatform Amsterdam, zodat we ook in dialoog met elkaar kunnen werken aan verbetering van de pleegzorg.

Ons schriftelijke advies is opgedeeld in de volgende thema's:

- Kwaliteit van Pleegzorg - algemeen
- Deskundigheidsbevordering van pleegzorgwerkers
- Verbinding tussen pleegzorgwerkers en pleegouders
- Ondersteuning van pleegkinderen
- Nazorg nadat pleegkind 18 is geworden

---

¹. Q4C Pleegzorg wordt financieel mogelijk gemaakt door Stichting Kinderpostzegels Nederland en heeft tot doel om aan de hand de Q4C Kwaliteitsstandaarden kinderen, jongeren en hun ouders als volwaardige partners de kwaliteit van pleegzorg mede inhoud en vorm te laten geven.

Kwaliteit van de pleegzorg

Wat is kwaliteit van pleegzorg? Uit de gesprekken die in het afgelopen jaar met de betrokkenen zijn gevoerd komt telkens weer naar voren dat kwaliteit afhankelijk is van de mensen zelf en de dialoog die zij voeren; zij maken samen de kwaliteit. De rol van de pleegzorgwerker is hierin cruciaal, en dan vooral de manier waarop deze persoon communiceert over wat hij of zij kan betekenen voor het pleegkind of de (pleeg-)ouder, en de mate van vertrouwen die er is tussen hulpverlener en pleegkind of (pleeg-)ouder.

Uit de praktijk blijkt dat pleegzorgwerkers vaak niet de tijd hebben om voldoende aandacht te besteden aan de gezinnen die zij begeleiden. Voor het opbouwen van vertrouwen is het van belang dat er voldoende tijd en ruimte is om te werken aan een vertrouwensband. Alleen dan zal een pleegkind zich open stellen en praten over wat hij/ zij wil en nodig heeft, en alleen dan kan de pleegzorgwerker samen met het pleegkind werken aan de doelen.

Er is vertrouwen nodig tussen pleegzorgwerker en pleegkind wil het pleegkind zijn of haar problemen delen met de pleegzorgwerker. (citaat van een pleegzorgwerker)

Stabiliteit en continuïteit helpen bij het ontwikkelen van een band en vertrouwen tussen pleegkind/(pleeg)ouder en de hulpverlener. Pleegkinderen vertellen dat zij een pleegzorgwerker die zij slechts sporadisch zien, niet voldoende kunnen vertrouwen om hen te vertellen wat ze voelen, wat ze echt willen en nodig hebben. Pleegzorgwerkers geven aan dat ze dit herkennen, en dat ze wel meer tijd willen besteden aan het opbouwen van vertrouwen, maar dat dit niet mogelijk is door een te hoge caseload.

Kwalitatief goede pleegzorg begint met een goede start, en een goede matching van pleegkind en pleegouders. Hiervoor is informatie nodig over het pleegkind en zijn of haar familie. Door tijdgebrek komt het echter regelmatig voor dat er niet goed wordt gekeken naar achtergrond van het kind, en dat er geen onderzoek plaats vindt naar de mogelijkheden voor plaatsing van het kind in het eigen netwerk.

Er bestaan gevallen waar het netwerk gewoon is vergeten, niet is betrokken. (citaat van pleegzorgwerker)

Er wordt te langzaam beslist en als er dan te lang over wordt gedaan dan komt er paniek en wordt het kind misschien weer te snel ergens geplaatst en wordt het netwerk bijvoorbeeld overgeslagen omdat daar dan opeens geen tijd meer voor is. (citaat van pleegouder)

Voor een goede matching van pleegkind en pleeggezin is het belangrijk dat het dossier over het pleegkind (zo mogelijk) samen met het pleegkind en/ of het netwerk wordt aangelegd en dat er, informatie in staat over het pleegkind zelf: wensen, dromen, hobby's, maar ook culturele achtergrond, gebruiken en persoonlijkheid. De volledigheid van dit dossier kan helpen bij een goede matching van pleegkind en pleeggezin. Hoe meer pleegkinderen en hun familie te zeggen hebben over het toekomstige pleeggezin, hoe beter de matching zal zijn. Wij adviseren gemeenten en instellingen om de onderzoeken ten behoeve van een goede matching zorgvuldig uit te (laten) voeren, en daarnaast pleegzorgwerkers voldoende tijd te bieden om een vertrouwensband op te bouwen met hun pleegkinderen.

Deskundigheidsbevordering professionals

Pleegzorgwerkers moeten vaak lastige gesprekken voeren. Er zijn tegenstrijdige belangen (pleegouders, ouders, pleegkinderen zelf, maar ook hulpverleners onderling hebben soms andere ideeën over wat het beste is voor het pleegkind) en de pleegzorgwerker moet iedereen horen en serieus nemen. Om het pleegkind meer regie te kunnen geven moet een pleegzorgwerker op de juiste manier het gesprek kunnen voeren met het pleegkind: gelijkwaardig, ondersteunend en op basis van wederzijds vertrouwen. Deskundigheidsbevordering van pleegzorgwerkers op dit gebied is nodig. Wij horen van verschillende kanten dat niet alle pleegzorgwerkers op dit moment voldoende capabel zijn om het gesprek met pleegkinderen op deze manier te voeren.

‘Het kind centraal’ betekent dat er gepraat moet worden met het kind en dat er naar zijn of haar mening moet worden gevraagd. Pleegkinderen verwachten van de hulpverlener dat hij transparant en eerlijk is en geen afspraken maakt die hij niet na kan komen. Daarbij verwachten ze ook dat professionals melden als er iets niet mogelijk is of als er een fout is gemaakt.

Tenslotte is doorvragen in communicatie met het kind belangrijk; stel concrete en duidelijke vragen en neem geen genoegen met ‘weet ik niet’ of ‘maakt mij niet uit’. Ieder (pleeg-)kind heeft een mening, maar vaak is het moeilijk om deze mening te verwoorden.

In bredere zin is het belangrijk dat pleegzorgwerkers expertise ontwikkelen op het gebied van gespreksvoering met verschillende partijen met verschillende belangen, wij adviseren dan ook om hier gericht aandacht aan te (blijven) geven.

Verbinding tussen pleegouders en professionals

Pleegouders beschikken over veel kennis over en ervaring met het pleegkind. Zij zien het kind vaker dan professionals, en kennen het kind en de situatie vaak het beste. Daarom vragen zij om een grotere rol in de besluitvorming rondom het pleegkind. Veel pleegouders hebben het gevoel dat er te weinig wordt gedaan met hun kennis en inzichten, en vragen om meer samenwerking tussen pleegouders en pleegzorgwerkers.

Tegelijkertijd is er onder pleegouders een behoefte aan (meer) deskundigheidsbevordering. Pleegouders zien hierin ook een rol voor zichzelf weggelegd: zo adviseren zij pleegzorginstellingen om vaker ervaringsdeskundige (ex-)pleegouders in te zetten voor de deskundigheidsbevordering van pleegouders.

Ik vind dat je ook de pleegouders zelf zou moeten faciliteren om deskundigheid op te bouwen, dat zijn vaak mensen die dat kunnen en ze kennen de kinderen goed. Je zou dus af en toe wat deskundigheidsbevordering aan kunnen bieden aan de pleegouders. (citaat van pleegouder)

Meer avonden organiseren voor pleegouders om ze kundiger te maken. Bijvoorbeeld trainingen door ervaringsdeskundigen.

Het is belangrijk dat pleegouders voldoende ondersteund worden bij de begeleiding en opvoeding van het pleegkind. Er is veel behoefte aan ‘ondersteuning op maat’. Pleegouders ervaren het ondersteuningsaanbod momenteel als teveel aanbodgericht. Zo is er heel veel ondersteuningsaanbod voorafgaand aan, en tijdens de eerste periode van de plaatsing. Maar later in het proces, bijvoorbeeld als gedragsproblemen zich gaan openbaren en hier ondersteuning op gewenst is, voelen pleegouders zich minder ondersteund. Daarnaast is het voor weekendpleegouders lastig om ondersteuning te krijgen in het weekend.

Ze doen het bij de start wel dat ze ouders goed begeleiden, je moet op cursus in de avonden en er is een hele screening. Maar daarna ligt het eigenlijk stil. Als je begint wordt je wel helemaal voorgelicht en er komen mensen die zeggen dat het niet zo makkelijk is, om je een beetje te waarschuwen. Maar daarna als je eenmaal begonnen bent, dan is er bijna geen aanbod meer. Bijvoorbeeld hoe ga je om met gedragsproblemen, wat doe je als een kind in de weerstand schiet. (citaat van pleegouder)

Ik ben weekendpleegouder, maar professionals werken maandag tot en met vrijdag. Waar kan ik terecht met mijn vragen? (citaat van pleegouder)

Ondersteuning van pleegkinderen

Pas toen ik een vertrouwenspersoon kreeg voelde ik me rechtvaardig geholpen. (citaat van pleegkind)

Als kind dat langdurig in pleegzorg zit, ben je vaak de enige constante factor in een omgeving die continue verandert. Je wisselt in de loop van tijd regelmatig van pleegzorgwerker(s) en andere hulpverleners, en soms ook van pleeggezin. Het is heel fijn als er dan iemand is die tijdens dit proces met je meeloopt en meekijkt en die weet wat voor jou belangrijk is. Iemand uit je omgeving die je kent, en die jouw belangen kan behartigen, aan wie jij je verhaal kwijt kan en die er altijd voor je is. Deze persoon kan uit het netwerk van het kind komen (een buurvrouw, een oom of tante, een juf of meester). Wij adviseren de gemeente en instellingen dat er altijd samen met het pleegkind wordt gezocht naar zo'n persoonlijke belangenbehartiger die een constante factor in het leven van het pleegkind kan zijn.

Een persoonlijke belangenbehartiger voor ieder pleegkind vind ik ook belangrijk dat die er is. (citaat van pleegkind)

Het is voor pleegkinderen onvoldoende duidelijk wat ze kunnen doen als ze het ergens niet mee eens zijn. Ook pleegzorgwerkers geven in dit kader aan dat de klachtenprocedure, of de mogelijkheid om in gesprek te gaan met een vertrouwenspersoon bijvoorbeeld nog te weinig bekend is bij pleegkinderen. Het komt dan ook maar zelden voor dat een pleegkind met een klacht naar buiten treedt, of een vertrouwenspersoon benadert.

Als ik een klacht heb weet ik niet waar ik naar toe moet. (citaat van pleegkind)

De klachtenprocedure staat op het formulier, maar wordt vaak op het einde van het gesprek genoemd wanneer er weinig tijd meer over is. In de verdere hulpverlening komt de mogelijkheid van het indienen van een klacht weinig aan bod. Wellicht kan de klachtenmogelijkheid eerder en duidelijker worden besproken. (citaat van pleegzorgwerker)

Nazorg

Jongeren hebben altijd recht op een waardige toekomst ook als ze soms in benauwde situaties terecht komen, waar ze niet altijd controle over hebben. (citaat van pleegkind)

Pleegkinderen, pleegouders en pleegzorgwerkers maken zich zorgen over wat er gebeurt met het pleegkind als het achttien wordt. Na de transitie van de Jeugdzorg is de knip 18-/ 18+ niet kleiner geworden zoals men had gehoopt.

Pleegkinderen hebben het gevoel er op hun achttiende jaar alleen voor te staan. Ze hebben vaak niet het vangnet dat kinderen in een gewoon gezin wel hebben, en kunnen niet altijd terug vallen op een vaste basis. Als zij vanuit het pleeggezin op kamers gaan, komen ze niet meer 's weekends thuis voor de vuile was. Ook geven pleegkinderen aan dat ze zich niet altijd goed voorbereid voelen op de toekomst. De overgang van pleeggezin naar zelfstandigheid is daardoor erg groot, en dient goed voorbereid te worden. Pleegkinderen vinden het belangrijk dat ze tijdig beginnen met een plan voor wat er gebeurt als ze 18 worden. Onderdelen van dit plan moeten onder andere zijn: huisvesting, financiën, maar ook het in kaart brengen van een netwerk/ vangnet en de rol die de pleegouders nog kunnen en willen vervullen in het leven van het pleegkind.

Je zou dus vanaf 15/16 al moeten kijken wat er kan, bijvoorbeeld begeleid wonen met steun, pleegouders betrekken. (citaat van pleegkind)

Op basis van dit plan kan een pleegzorgwerker samen met pleegkind en (pleeg)ouders een inschatting maken van risico's en kan de pleegzorgwerker onderzoeken welke ondersteuning nodig en mogelijk is na het achttiende levensjaar van het pleegkind.

Daarnaast vinden pleegkinderen het belangrijk dat er gespaard wordt voor later; zelfstandigheid kost geld. De gemeente kan hierin ondersteunen door te adviseren of zelfs verplicht te stellen dat een deel van de pleegzorgvergoeding in een spaarplan gestort wordt. Dit geld kan gebruikt worden voor het verhuizen naar en inrichten van een kamer/ huisje als het pleegkind het pleeggezin verlaat.

Nazorg vind ik ook heel belangrijk. Wat gebeurt er met het pleegkind als hij/zij volwassen is. (citaat van pleegkind)

Soms komt een pleegkind er pas na beëindiging van de pleegzorg achter dat hij/ zij nog hulp nodig heeft. Het is fijn als ze dan een beroep op hun voormalige hulpverlener kunnen doen, omdat ze deze persoon kennen en het makkelijker is om een bekend iemand te benaderen dan een onbekende. Wij adviseren de gemeente om deze mogelijkheid te bieden aan pleegkinderen die de pleegzorg verlaten.

Tenslotte

Er is ons in het afgelopen jaar veel verteld door pleegkinderen, (pleeg)ouders en professionals. Gelukkig gaat er veel goed en werken er mensen in de pleegzorg die zich met ziel en zaligheid inzetten voor het welzijn van pleegkinderen. Maar wij benadrukken ook dat er nog veel ruimte voor verbetering is, vooral als het gaat om het luisteren naar, en het werkelijk centraal stellen van het pleegkind. Middels deze reactie hopen wij inzichtelijk te hebben gemaakt wat voor alle betrokkenen in de pleegzorg van belang is. Kort samengevat zijn de belangrijkste punten: meer tijd en aandacht voor een goede matching en het opbouwen van een vertrouwensrelatie, een betere verbinding en samenwerking tussen professionals en pleegouders, meer aandacht voor deskundigheidsbevordering van pleegzorgwerkers/ pleegouders en pleegkinderen, betere (financiële) nazorg en het terug kunnen vallen op een vertrouwenspersoon of belangenbehartiger. Wij willen ons inzetten om dit samen met de instellingen te bewerkstelligen, maar hebben de gemeente hier ook bij nodig. In dit kader wijzen wij nogmaals op de kwaliteitsstandaarden voor de residentiële jeugdzorg die cliënten en (pleeg-)ouders zelf hebben opgesteld, Quality4Children: www.q4c.nl. Deze standaarden bieden naar onze mening een goede richtlijn voor het centraal stellen van het perspectief van het pleegkind, en het in dialoog met elkaar werken aan goede pleegzorg.

Een laatste advies voor de gemeente Amsterdam: neem het pleegkind en de (pleeg)ouder alstublieft serieus, en benut hun kennis en expertise in uitvoering, organisatie en bij de inkoop van pleegzorg. Indien gewenst komen wij graag langs om ons advies toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Namens de Adviesgroep van het Jeugdplatform Amsterdam,

De werkgroep Pleegzorg (Genesis, Sandro, Gaindee, Alexandra, Quincy)

